

can. 6) irritam ordinationem cujuslibet judicaverunt, qui ad certum locum ordinatus non inveniretur; nempe locus, cui minister erat consecrandus, in primis pronuntiabatur. Sicque ordinatio ministri ad designatum locum solemniter celebrabatur, sicut adhuc in ordinatione episcoporum sive abbatum ubique observatur. Cum ipsa ordinatione minister incardinabatur Ecclesiae, nec alius ei ecclesiam, alius consecrationem, sed idem ipse contulit utrumque, et eodem tempore; nec plenaria deputabatur ordinatio, quam non praecederet loci designatio. Unde et apud antiquos Patres non tam specialis prohibitio facta legitur de emptione Ecclesiarum, quas in ipsis ordinationibus comprehensas, et cum ipsis per pecunias obtineri prohibitas noverunt. Et cum emptas ordinationes Simoniacas reputarent, emptiones ecclesiarum procul ductio non exceperunt, imo nec excipere potuerunt.

IV. Postquam autem commendatio Ecclesiae ab ipsa consecratione in tantum cepit separari ut post multum tempus Ecclesias acquirerent jamdudum consecrati, necessarium (fuit), ut et speciali statuto prohiberetur emptio Ecclesiarum, sicut et ipsarum consecrationum, nec unum minus, quam alterum damnaretur ut Simoniacum. Sed consecrationes per pretium acceptas tibi constat esse Simoniacas; mihi autem nibilo minus de commendatione, id est, de cura animarum itidem videtur, si per pecuniam obtinetur. Nam Simon Magus, ut legitur in Actibus apostolorum, per pecuniam obtinere voluit, non ut apostoli manus ei imponerent, sed ut ipse aliis manus imponere posset (*Act. viii*). Cui autem Ecclesia sive cura animarum committitur, eidem etiam potestas manus imponendi super catechumenos, energumelos sive infirmos sibi commissos conceditur. Quis ergo hoc Simoniacum esse negabit, si quis tale officium per pecuniam obtinuerit? Praeterea officium aedarii, notarii, sive defensoris, si per pecuniam

A acquiritur, a B. Gelasio in decretis suis (1092), capitulo 24, Simoniacum esse judicatur, quorum tamen nullus per manus impositionem ordinatur, nec ipsis, ut aliis manus imponant, conceditur. Si ergo emptor ecclesiastici officii, quod per manus impositionem non acquiritur nec exercetur, Simoniacum esse judicatur; quanto magis emptor pastoralis curae, in qua tot manus impositiones frequentantur?

V. Beatus quoque Alexander papa I in decretis suis (*LABB. t. I, p. 553*) Simoniacum esse judicavit, qui corruptus pretio poenitenti apud episcopum obstat, vel adjuvat ad reconciliationem. Si ergo ille Simoniacus jure dicitur, qui pretio corruptus efficit ut alii ab episcopo manus imponatur, quanto magis ille, qui sibi ipsi tale officium pretio acquirit ut subditis manus imponere possit? Petrus Albanensis episcopus (1093), vir mirae sanctitatis et fidei, Petrum Papiensem judicio ignis Simoniacum esse probavit, eo quod investituram tantum episcopatus per pecuniam a laico acceperit. Majores nostri synodali (1094) judicio pro Simoniaca haeresi deputasse leguntur (*caus. 1, q. 1, c. 105*), si quis pecuniam pro chrismate, vel baptismo, vel communione daret vel exigeret. Si igitur haec omnia Simoniaca esse non negamus, itidem de emptione Ecclesiarum judicare cur dubitamus?

VI. Haec tibi, frater charissime, ad praesens, si potui, satis festinanter collegi. Tu autem quid tibi de his omnibus videatur, mihi rescribas; sed et tu, si quid forte de praedicta quaestione certius inveneris, mecum communicare non graveris. Dominum Metensem episcopum tuum (1095), imo nostrum, ex mea parte humiliter saluta, ipsumque ut de hac tua quaestione, si ista non sufficiunt, cogitet, invita. Omnipotentis Dei misericordia semper vos incolumes, nostrique memores in suo sancto servitio custodiat, domini et Patres in Christo amantissimi.

(1092) In canone Gelasii *caus. 1, q. 1, c. 6* nulla aedarii, etc., fit mentio.

(1093) Est hic ille Petrus, cognomento Igneus, Vallis Umbrosae tunc monachus, de quo Mabillonius in *Vita S. Joannis Gualberti (Act. SS. Saec. VI. p. II, p. 283 et Annal. Bened., t. V, p. 1)*. Factum hoc etiam refert Bertholdus in *Chron. ad ann. 1067* D

ex codicum nostrorum fide. Factus is deinceps banensis episcopus. De quo idem ad ann. 1079.

(1094) Triburiensi scilicet, quod Hermannus Contractus in *Chronico et Pagius ad ann. 1035* refert, cujus tamen decreta intercederunt.

(1095) Hermannum videlicet. Vid. in monito.

BERNALDI

PRO GERHARDO EPISCOPO CONSTANTIENSI ECCLESIAE IN LOCUM OTTONIS EXAUCTORATI
PRAEFECTO EPISTOLA APOLOGETICA.

(Post annum 1088.)

MONITUM.

Jam supra produximus decretalem Gregorii VII epistolam ad Ottonem Constantiensem episcopum pro recipiendis Romanae synodi decretis: quibus cum refragaretur, acriter primum objurgatus, postea ab officio suspensus est, interdicta ejus diocesanis praestanda eidem obedientia, ut superius opusculo VI vidimus. Ultimo tandem aperte jam schismaticum anathemate percussit, et exauctorato Gebhardum ejus loco episco-

pum constituit, uti ad finem anni 1084 narrat Bernoldus in Chronico. Dispicuit multis hæc ordinatio, quam contra eorum obtreccionem hac epistola defendendam suscepit Bernaldus, unde Constantiensis Ecclesiæ lata plurimum illustrantur.

Reverendissimo sacerdoti, ac dilectissimo Patri A
R. (1096) B. solo nomine presbyter non moribus, suæ qualiscunque orationis certitudinem.

I. Jamdiu est, Pater amantissime, ex quo mihi conquerendo retulisti oblocutionem quorundam de ordinatione domini nostri Constantiensis episcopi, meque tibi rationem contra eorum objectionem rescribendo suppeditare rogasti. Sed quia tunc pro tempore brevius respondi (1097) quam res exigeret, iterum tibi, imo per te illis de eadem causa plenius satisfacere non piget.

II. In primis igitur volo, ut illi nostri oblocutores causam diligenter investigent, et intellectam juxta statuta SS. Patrum fideliter examinare studeant: et tunc demum, si quid in ea sacris canonibus adversum perspexerint, canonicè reprehendant, si possint. Est autem summa eorum obloquii, ut retulisti, quod dominus noster Gebhardus esse non possit, eo quod antecessori suo Ottoni adhuc vivo subrogatus fuerit. Sed sacri canones hujusmodi subrogationem, videlicet ut alius cuilibet depositus subrogetur, sæpissime nobis præscribunt, eamque legitimam esse atque authenticam absque omni contradictione constituunt. Sic item sanctum Constantinopolitanum concilium, æque ut Evangelium B. Gregorio attestante venerandum, Maximo Constantinopolitano patriarchæ deposito B. Nectarium subrogavit. Itidem sanctum Chalcedonense concilium, itidem Evangelio comparandum, Dioscoro Alexandrino patriarchæ damnato S. Prote- C
rium decrevit substituendum (1098). Sic B. Gregorius in Registro suo multis depositis alios subrogare præcepit. Sic Hincmarus Remorum archiepiscopus Ebboni deposito substituitur. Sic et in nostro tempore Ruobertus Babinbergensis episcopus (1099) Hermanno damnato subrogatur.

(1096) An littera initialis R. indicet Recchonem, ad quem sunt supra relatæ Bernaldi epistolæ, statuere nolim, quamvis id vero admodum simile videatur.

(1097) Deperiit hoc breve responsum.

(1098) Ita et Evagrius, Fleurius vero Hist. Eccl. l. xxviii, § 35, subrogationem Proterii quatuor tantum episcopis, non toti concilio tribuit.

(1099) Hermannus quidem a Gregorio VII ann. 1075 ob Simoniam depositus est, eique Rupertus substitutus, non tamen a papa, sed a rege Henrico obrusus, *pene omni clero et populo ingratus*, ut ad illum annum scribit Bernoldus in Chronico auctiore.

(1100) Acta hujus concilii Romani in Quadragesima celebrati fuscè describit Bernoldus auctior in Chronico, uti et præcedentis die 23 Januarii ab Henrico rege et episcopis schismaticis Wormatiæ habiti, ubi temerario ausu Gregorium a pontificatu deponere, eique obedientiam etiam scripto denegare attentarunt. Hos inter et Otto hic erat papæ ob privationem episcopalis sui officii infensus. Hoc de excommunicatione accepisse videtur Lambertus, dum de hac ipsa Romana synodo agens Ottonem inter illos refert, qui *jam pridem* a papa sint excommunicati; majorem tamen Bernaldo scriptori domestico

III. Ergo non contra canones, sed juxta canonicas sanctiones noster episcopus, Ottonem deposito, licet adhuc vivo, substituitur. Quam canonicè autem vel pro quibus causis Otto perpetuam damnationem subierit, ut et noster episcopus canonicè ei succedere potuerit, plenius et per ordinem digerere libet, quatenus illis nostris oblocutoribus nulla deinceps dubitatio subrepat vel de illius ir retractabili damnatione, vel de istius canonica subrogatione.

IV. Anno Dominicæ Incarnationis 1076 (1100), indict. xv, in prima hebdomada Quadragesimæ, Gregorius papa VII generali synodo Romæ in ecclesia Salvatoris præsidens, Ottonem Constantiensem episcopum synodali judicio officio et communione privavit, eo quod ipse cum reliquis schismaticis contra apostolicam sedem conspirasse missis literis et propria subscriptione manifestaverit. In qua consp- B
ratione idem ipse multo audacius reliquis conspiratoribus contra Romanum pontificem insanivit, eumque apud sæcularem principem speciali accusatione contumaciter impetere præsumpsit, videlicet accusans eum quod episcopali eum honore privaverit, eo quod laicos damnatorum officia presbyterorum recipere vel eis obedire prohibuerit (1101).

V. Dominus tamen papa multo misericordius eum tractavit quam meruerit: nam misso venerabili Altinanno Pataviensi episcopo eidem in subsequenti autumno apud Ulmam (1102) sub præsentia multorum communionem solam absque officio reddidit: quod tamen ille contra præceptum domini papæ usque ad finem vitæ suæ non cessavit usurpare. Nam dominus papa nunquam postea ei officium reddidit, sicut ipse papa quampluribus inde sciscitantibus sæpissime retulit postea. Ad hæc idem Otto Si- C
moniacis et incontinentibus presbyteris contra synodale decretum domini apostolici, imo contra fidem tribuimus, qui inter præcedentem decretis suis denegatam inobedientiam, ob quam privatus priore anno fuerat, et consp- B
irationem hoc anno, unde insuper anathemati subjectus est, optime distinguit.

(1101) Hic aliqua desiderantur; ex citatis enim Gregorii tam ad Ottonem quam ad subjectos, eidem epistolis satis constat illum propterea officio suo fuisse motum, quod decreta synodi Romanæ de incontinentibus presbyteris eorumque officiiis laud recipiendis contempserit; minime vero quod ipse Otto talia prohibuerit: quæ adeo hic supplenda sunt.

(1102) Concordant hæc cum illis quæ idem Bernaldus auctior ad ann. 1076, supra p. 37 refert de episcopis in conventu Triburiensi per legatos apostolicos reconciliatis, ubi pariter Ottonem Constantiensem Ulmæ reconciliatum scribit, pro quo Hansizius (t. I, Germ. Sac., p. 264) perperam legit *ultimo*. Revera enim Ulmensis principum conventus præcessit Triburicense concilium, ut ad illum annum habet Schafnaburgensis (Concil. Germ. t. III, p. 180): ut adeo Ulmæ Otto ceu vicinior facile adesse potuerit, et prior cæteris ibidem absolvi a sedis apostolica legatis.

omnium SS. Patrum decreta favere non cessavit. Unde et dominus papa missis litteris omnes ejus subjectos apostolica auctoritate de obedientia ejus absolvit (1105). Super hæc autem omnia in partem schismaticorum, relicta Ecclesia catholica, sponte sua penitus demigrare non veritus est.

VI. Hæc itaque singula ad irrecuperabilem ejus damnationem juxta canonum sanctionem sufficere possent, quippe crimen conspirationis, interdicti usurpatio officii, assentatio Simoniacorum sive incontinentium presbyterorum, et quod his majus videtur, demigratio a Catholicis in partem schismaticorum. Nam beatissimus papa Fabianus et martyr in decretis suis capitulo 2 (LABB., t. I, pag. 644, epist. 11) conspiratorem clericum *ante examinatum judicium* jubet a clero in perpetuum submoveri, et infamia notari. Item S. Callistus papa et martyr, et dein triginta SS. Patres Chalcedonensis concilii (act. 15, c. 8, et GRAT. caus. 11, c. 21), et alii innumerabiles, clericos conspirantes penitus deponunt. Antiochenum autem concilium interdicti usurpatorem officii capitulo 4 (LABB., t. II, p. 563) tam terribiliter damnat, ut nullam spem ei restitutionis vel locum satisfactionis deinceps concedat. Sanctus item Gregorius in Registro suo, capitulo 240 partis secundæ (lib. v, epist. 7), hujusmodi usurpatorem perpetua excommunicatione damnat, ita ut vix ei viaticum in fine vitæ concedat. Idem quoque Gregorius et episcopum illum cum Simone Mago portionem habere asserit, quicumque contra illam hæresim non vehementer exarsit; quanto magis illum, qui eandem hæresim suo assensu nutrire non metuit? Idem quoque Gregorius *procul dubio*, inquit, *facientis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare*. Item Damasus papa ad episcopos Mauritanix (epist. 4; LABB., t. II, pag.

A 875): *Qui potest, inquit, obviare et perturbare perversos, et non facit, nihil aliud est, quam eorum favere impietati*. Juxta Apostolum autem facientes et consentientes par pœna complectitur (Rom. 1).

VII. In eo autem, quod idem Otto in partem schismaticorum sponte discessit, seipsum juxta sanctionem SS. Patrum proprio judicio damnavit. Quapropter dominus papa Gregorius in Romana synodo synodali judicio, anno Dôminicæ Incarnationis 1080, indictione III, in prima hebdomada Quadragesimæ, prædictum Ottonem jam triennio (1104) frustra præmonitum et exspectatum, ut respiceret, absque spe recuperationis damnavit et anathematizavit, et venerabili Pataviensi episcopo vices suas commisit, ut ad Constantiensem Ecclesiam migraret; eique legitimum pastorem ordinare (1105) procuraret. Quod idem episcopus summopere procuravit; sed perpetrata electione infirmitas electum impedivit, ne penitus unquam consecrari potuerit. Unde cum pluribus annis illa Ecclesia pastoralis provisione careret, tandem prædictus papa Gregorius e latere suo venerabilem Ottonem Ostiensem episcopum, non multo post apostolicum (1106), illum direxit, qui eidem Ecclesiæ legitimum pastorem Gebhardum canonice ordinavit anno Dominicæ Incarnationis 1084, indictione VII, XI Kal. Januarii (1107), ejusque ordinationem in proxima paschali hebdomada in generali concilio Saxonix (1108) et apostolica auctoritate collecto synodali judicio confirmavit. Non enim iste episcopus more aliorum per sæcularem potestatem contra canones intravit, sed canonice, videlicet a cunctis clero et populo legaliter electus et postulatus, et ex apostolica auctoritate per legatum sedis apostolicæ viduatæ sedi solemniter inthronizatus est et consecratus reverendissimis episcopis et

(1103) Vid. mox antea et supra l. c. dicta. Ex hac porro narratione colligitur, eum etiam post dictam reconciliationem ad priorem vomitum brevi rediisse; saltem interdictum episcopale officium postea usurpavit, uti de eo testatur Bernoldus auctor in Chronico, illumque Rudolfo Cæsare post Pascha Constantiam veniente fugam inlisse scribit.

(1104) Computandum est hoc triennium a reconciliatione Ottonis Ulmæ in autumnio ann. 1076 facta, qui dum postea rursus schismaticis adhæreret, nec a prohibito sibi officio abstineret, tandem ann. 1080 omnino depositus novoque anathemati illigatus est.

(1105) Ex hinc liquet, alium tunc Constantiæ episcopum fuisse electum, sed ob infirmitatem haud ordinatum. Is forte erat, de quo Chronico Augustensis scriptor schismaticus (Freheri *Script. Germ.*, t. I, p. 503) ad ann. 1084 hæc habet: *Vivente adhuc Ottone Constantiense episcopo Berchtoldus ad episcopium coactus; inde prorsus mutus usque ad mortem efficitur*; et Bucelinus in catalogo: *Rupertus a Cæsare intrusus ejusdem sacellanus; Berchtoldus Heinrici IV item sacellanus sede dejectus, et a plerisque cum antecessore Ruperto in syllabo episcoporum prætermisus*. Berchtoldum canonicum in Buochau fuisse asserit; de sacellano merito dubitamus, nec enim Altmannus Passaviensis hominem Cæsari obstrictum elegisset.

(1106) Exstat illius sub nomine Urbani II epistola (LABB., t. X, p. 444) ad Guiehardum, i. e. Gebhardum Constant. episcopum, qua id apertissime confirmatur mox in ejus exordio: *Quia te speciale post Deum manuum nostrarum opus esse perpendifimus*, etc.

(1107) Ordinationem hanc eodem modo describit in Chronico Bernoldus, qui simul cum Gebhardo in festo S. Thomæ ap. factus est presbyter ad finem anni 1084. Unde etiam ista ordinatio ab aliis ad annum 1085 rejicitur. Perperam vero in Gallia Christ. (t. V, p. 910) ascribitur Gebhardo episcopo, quod sibi ordinato contigisse scribit Bernoldus tam ibi quam in sequente mox tractatu, quod nimirum legatus eum inungendo sacerdotem, simul ex pontificis auctoritate facultatem suscipiendi pœnitentes dedit. De ipsa hac electione fusius agit Chronicon Petershusanum, (*Patrologiæ* tom. CXLIII), a nobis editum l. II, n. 44, p. 342.

(1108) In Quedlinburgensi scilicet ann. 1085, per eundem legatum celebrato (*Conc. Germ.*, t. III, p. 200), uli tam ordinatio Gebhardi fuit confirmata, quam novum anathema vibratum in Ottonem, qui, ut in eodem Chronico l. c. legitur, *depulsus possessionem ejusdem ecclesiæ, quæ dicitur Colmbra adiit, ibique uno pene anno commoratus vitam finivit*.

abbatibus desiderantissime astipulantibus, assentientibus quoque catholicis ducibus (1109) et comitibus, reliquisque Christi fidelibus. Tam canonice, inquam, electus est et ordinatus ut ejus electioni sive ordinationi nequaquam contradicere possit, quisquis apostolicis et canonicis institutionibus contraire noluerit. Præterea ipse venerabilis papa Gregorius, cujus auctoritate ordinatus est noster episcopus; item Victor papa successor ejus; nostrum episcopum, quoad vixerunt, pro legitimo pastore habuerunt; item reverendissimus papa Urbanus, qui modo (1110) summæ rerum præsidet, eum semper pro canonico pastore habuit et habet.

(1109) Nimirum Bertholdo II, Zaringiæ seu Alemanniæ duce, cujus frater erat iste Gebhardus, ac Welfone duce Bavariciæ.

A utpote quem a se sub apostolica legatione ordinatum canonicè agnoscit. Si igitur alias rationes de ejus ordinatione nesciremus, illæ nobis possent sufficere, quod tot Romanos pontifices ejus ordinationi astipulatos sciremus.

VIII. Quapropter illos nostros oblocutores vobis ut admoneas, quatenus (contra) præceptum Domini ecclesiastico principi detrudere vereantur, ne in hoc non tam ei nocere, quam vitio suo satisfacere a sapientibus merito judicentur. Omnipotens Deus tuam fraternitatem hic et in æternum custodiat orantem pro me, domine et Pater reverendissime.

(1110) Urbanus II ab anno 1088 usque 1099 præfuit; quo igitur intermedio tempore scripta fuit hæc Bernaldi epistola.

BERNALDI

DE PRESBYTERUM OFFICIO TRACTATUS.

MONITUM.

Anonymus Mellicensis cap. 101 hunc tractatum sub nomine libri *De potestate presbyterorum* eidem Bernardo tribuit, qui cum Altoino conflictum habuit, quem supra col. 1079 seq. dedimus: ubi sicut in cæteris scriptor seipsum Bernaldum appellat; quamvis hic sola littera initiali B. indicatus. Cæterum de ejus argumento plura dicta in observationibus præviis, ac in sequentibus porro dicentur, maxime quoad quædam rituum et disciplinæ temporis illius capita, quæ a moderno usu discrepant.

Quæ porro hic disputat auctor ejusmodi fere sunt, ut desumpta videri possent ex damnata Arii doctrina, qui teste Epiphano hæresi 75, nullum inter episcopos et presbyteros discrimen agnovit. Verum Bernaldum longe ab Ario discrepare id evincit, quod per decusum plura munia presbyteris non nisi ex episcoporum permissione licita esse contendat. Nusquam quoque inter officia, quæ aliquando episcopis et presbyteris communia fuisse scribit, potestatem etiam ordinandi recenset; quod palmare est ad episcopalis dignitatis et ordinis eminentiam supra illam presbyterorum comprobendam. Quo sensu S. Hieronymus, quem totum in ære suo esse putavit Blondellus, in epistola ad Evangelium (ep. 101, Opp. t. IV, p. II, p. 302): *Quid, inquit, facit excepta ordinatione episcopus, quod presbyter non facit?* Ac S. Joannes Chrys. hom. 11, in *I Tim.* III, *sola ordinatione* ait episcopos presbyteris superiores esse, atque *hoc tantum plus quam presbyteri* habere. Contrarium certe invalescentes paulatim Arii sectatores nunquam probabunt, etsi argumentis undique corrasis episcoporum dignitatem a primis Ecclesiæ incunabulis presbyterorum potestate majorem haud fuisse contendat. Divina certe ordinatione hanc distinctionem obtinere testatur S. Ignatius apostolorum discipulus epistola ad Philadelphenos n. 7. (COTELER., t. II, p. 32): *Clamavi, cum interesset, locutus sum magna voce, voce Dei: Episcopo attendite, et presbyterio et diaconis. Quidam autem suspicati sunt, ne ut præcium divisionis quorundam hæc dicere. Testis autem mihi is est, in quo vincit sum, quod a carne humana non cognoverim, sed Spiritus annuntiavit dicens ista: Sine episcopo nihil facite.* Sibi ipsis tamen impudent piures episcopi, a subjectis sibi presbyteris constitutum a canonibus ordinem hierarchicum non observari, cum et ipsi debitam superiori suo pastori subjectionem abjicere moliantur, haud attendentes S. Hieronymum ep. 58 ad Damasum: *In tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat. Ego interim clamito: Si quis cathedræ Petri jungitur, meus est.*

OCCASIO ET ARGUMENTUM HUIUS OPUSCULI.

Domini ac dilectissimis in Christo fratribus apud Reitenboch (1111) apostolicæ vitæ formam fideliter servantibus B. solo nomine presbyter, non moribus, post hujus vitæ legitimum certamen apostolicæ beatitudinis æternam societatem.

I. Litteræ dilectionis vestræ nuper ad nos pervenerunt, quæ nobis de potestate presbyterorum quamdam inter vos quæstionem commotam retulerunt, quam nostræ imbecillitati ad solvendum proposuistis, vosque inde nostram, imo per nos SS. Patrum

(1111) Raitenbuch, vulgo Rotenbuch, celebre est canonicorum regularium collegium ad fluvium Ambronem in superiore Bavaria, ubi cellam hic loci

B sententiam expetere significastis. Sed ad hoc exsequendum quamvis infirmitas animi et corporis obstat, charitas tamen impetrat, ut fraternis petitionibus etiam ultra vires morem gerere non omittamus. Ipsa ergo charitate, quæ Deus est, opitulante fraternitati vestræ tentabimus obedire: non solum hoc quod quæritis, id est *unde presbyteri habeant, ut pœnitentes recipere valeant?* sed et alia non pigebit adjicere, quæ non quæsisistis, videlicet, *quid presbyteri antiquitus fuerint qualive privilegio postea circumscripti meruerint?* Deus, qui charitas est et omni-

pridem constructam Welfo I, Bavariciæ dux, cum conjugæ sua circa ann. 1080 canonicis tradidit. Vid. Monumenta Raitenbuchensia, t. VII Monum. Boic.